

קיבוצו של אוסף

אמנות ויודאיקה באוסף מוזיאון בר-דוד

הקדמה

התשוקה לאספנות אינה יודעת שובע אצל אנשים מסוימים. זוהי נטייה מולדת, ככל הנראה. יש המטפחים אותה לכיוון של התכנסות והתמקדות, בעוד אחרים, דוגמת משה בר דוד, דואגים לשיתוף בעושר, בידע ובערכים הגלומים באספנות שלהם את הציבור הרחב. משה בר דוד יחד עם בני המשפחה דאגו לטפח את אוסף האמנות היהודית והיודאיקה שלהם; אך לא פחות מכך, דאגו להפצת הידע ולשיתוף של הציבור הרחב עם האוצרות שאגר באהבה כה רבה. אין שיתוף זה מובן מאליו ויש לציין אותו בהזדמנות זו שאנו חוגגים 30 שנה להקמת המוזיאון המיוחד שמתבסס על האוסף כאן בברעם. הבחירה להקים ולשמר את האוסף בקצה הארץ אף היא אינה ברורה מאליה. יש מעין ניתוק מן המחוזות הטבעיים של האספנות בחיפה או בתל אביב, מרכזי היצירה וההחלפה של הפריטים. יתכן כי הבחירה הלא שגרתית הזו לייסד במקום זה את המוזיאון, מטעינה את החפצים והמוצגים עצמם בתכנים ובמטענים נוספים רבי חשיבות לאומית ותרבותית.

הצפייה באוסף המבקש לשמר את המורשת של היצירה היהודית דווקא בברעם היא צפייה אחרת. ההתבוננות ביצירות באולמות השקטים בסביבה השקטה של הקיבוץ והרי הגליל, במרחק נגיעה מצפת ומטבריה, מטעינה אותם בערכים ובמסורות בנות מאות בשנים, ומחזיקה תוך כדי כך אוצר בלום של יצירת הדורות ויצירת ההיסטוריה. היצירה אמנם מן העבר אך היא מאפשרת גם לנו, לבני הדור הזה, לחוש כחלק מעולם הנבנה וצובר ידע ומעשים רוחניים ופיזיים כאחד.

לאורך שלושים שנות קיומו של המוזיאון הוא מוצגים ששמורים בו עברו תהפוכות רבות. אלה משקפות את מקומו של המוסד הציבורי במרחב הקיבוץ, אבל גם את השתנות הקיבוץ כמקום מכיל ומקיף את המוזיאון. חברי הקיבוץ שעבדו וממשיכים לעבוד במוזיאון מעצבים אותו בדמות הישוב, וגם בדמותם הם. זו הזדמנות חשובה לציין ולהוקיר את פועלם ותרומתם של העובדים והתומכים הרבים שעושים את הבית למה שהוא, וממלאים אותו בחיים ולא רק בחפצים.

אני רוצה להודות לכל מי שסייע בהכנת התערוכה והספר החשוב הזה שמקבץ אוצרות חיים וגם חיים שלמים: לרבקה זיו בתם של טובה ומשה בר דוד, חברת ברעם וממייסדיה, שמלווה את מפעל חייו של אביה, לקיבוץ ברעם, לוועד המנהל ולחברי עמותת מכון בר דוד לאמנות יהודית. תודה מיוחדת לניסים טל וסבטלנה ריינגולד ממוזיאוני חיפה, שנענו לתרום מניסיונם העשיר לפרויקט מורכב זה ולדליה בלקין על מחקרה המרתק על האספן משה בר דוד ואספני חיפה. תודה גדולה מעומק הלב גם לצוות המקצועי שליווה אותי במתן פתרונות בכל שאלה שצצה לאורך הדרך: ראשית לחגי שגב שיעץ בסבלנות אין קץ, ותמך בעריכת הספר, לאמנית מגזרות הנייר והגרפיקאית נעמי שפירא שעיצבה את הספר ולבסוף לצוות היקר והמסור תמיד של המוזיאון. יקרה מפז תרומתם של המוסדות שנעתרו לבקשותינו ואפשרו באמצעותן להגיע אל קווי הסיום: המועצה האזורית הגליל העליון, מפעל הפיס, קרן ריץ, המכון הפולני, וקרן חבצלת.

קיבוץ ברעם,

ספטמבר 2012

סול לניני

אוצרת ומנהלת מוזיאון בר דוד

הייתה לי גם אמא

רבקה זיו

לזכרה של אמי טובה בר-דוד שהייתה שותפה מסורה ואמנה לאספנות של אבי.

במלאת שלושים שנה להקמתו של מוזיאון בר-דוד - מוזיאון לאמנות יהודית בקבוץ ברעם על שמם של הורי, טובה ומשה בר-דוד - מוצגות בו שתי תערוכות מקיפות ומשמעותיות. האחת "צפונות האוסף" (האוצרת סול לניני) - יצירות נבחרות מאוסף המוזיאון והשנייה - "לאסוף או לחדול", תערוכה ייחודית, המוקדשת לחמישה אספנים מחיפה שהיו קשורים איש לרעהו וכולם לאבי, משה בר-דוד. את תערוכת "לאסוף או לחדול" אצרה דליה בלקין. במרכז של התערוכה ניצב אבי והאוסף שתרם למוזיאון. אולם - הייתה לי גם אמא, שליוותה אותו שנים רבות, תמכה ב"שגעונו", למדה הרבה על טיבה של אומנות ועמדה מהר מאד על אופיים ותכונותיהם של האמנים עצמם שהיו בני בית בבית הורי, ברחוב פבזנר 25 בחיפה.

אמי, שהייתה לה אישיות מרתקת לכשעצמה, חייתה רוב זמנה וימיה בצילו ותחת כנפי חסותו של אבי. טובה בר-דוד לבית זילבר, נולדה בבז'ני בשנת 1900 והלכה לעולמה בחודש דצמבר סגרירי ואפור בשנת 1974

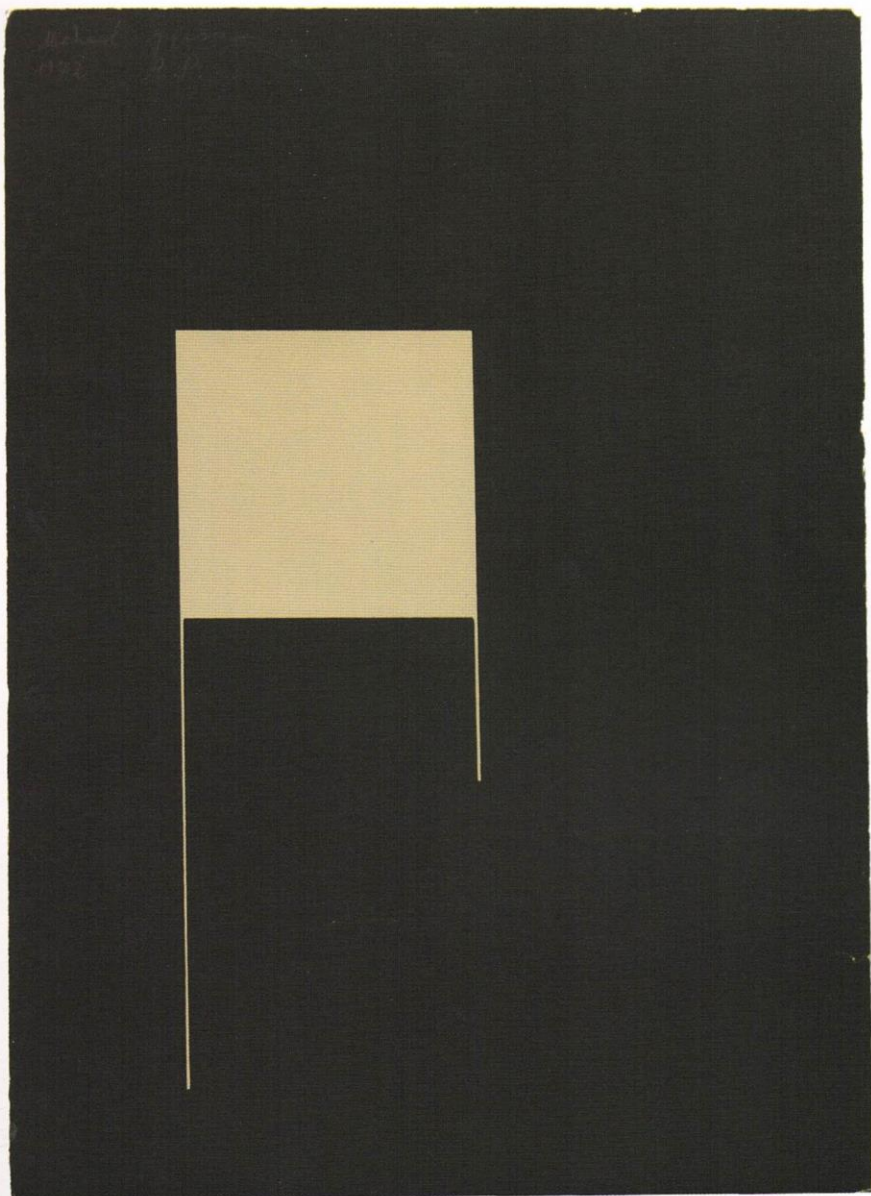
משפחת ברדובייך-דוד: משה, טובה ורבקה הקטנה ברכבת, בדרכם לפלסטינה, מרץ, 1934. בני משפחה וחברים באו להיפרד בתחנת הרכבת של בז'ני, במרכז (עם מטפחת כהה) הסבתא - אימא של משה בר-דוד. לאחר השואה לא נותר איש.

בחיפה, העיר אותה כל כך אהבה. היא הייתה אישה חריפה, משכילה שידעה חמש שפות, הרבתה לקרוא, אוהבת תרבות, רחבת אופקים ועקרת בית למופת. מכריה הכירה כאישה ישרת דרך וענוה. על אף היותה חילונית צרופה, ידיעותיה במסורת היהודית, היכרותה עם התפילות, סיפורי התנ"ך וההוויה היהודית, היו מופלאות ועשירות. בחוש הומור מיוחד ואירוני ידעה לצטט אמרות, פתגמים ומשחקי לשון, שהיו מעוגנים עמוק בפולקלור היהודי בפולין. היא הכירה גם את התרבות הגרמנית, הפולנית והאוסטרו-הונגרית. ידעת השפות אפשרה לה לקרוא ספרות גרמנית קלאסית וכן ספרות חדשה מתורגמת. גיתה, שילר, פרנץ וורפל, איליה ארנבורג, סטפן צוויג ואפילו דוסטויבסקי, צ'כוב בלזאק ופרל בק, לא היו זרים לה ולידם סופרים שכתבו ביידיש, כמו שלום עליכם, שלום אש ואחרים. למרבה הצער היא התקשתה לקרוא עברית ואת הספרות העברית הכירה בעזרתי ובעזרתם של התיאטרונים שהעלו מחזות עבריים על במותיהם.

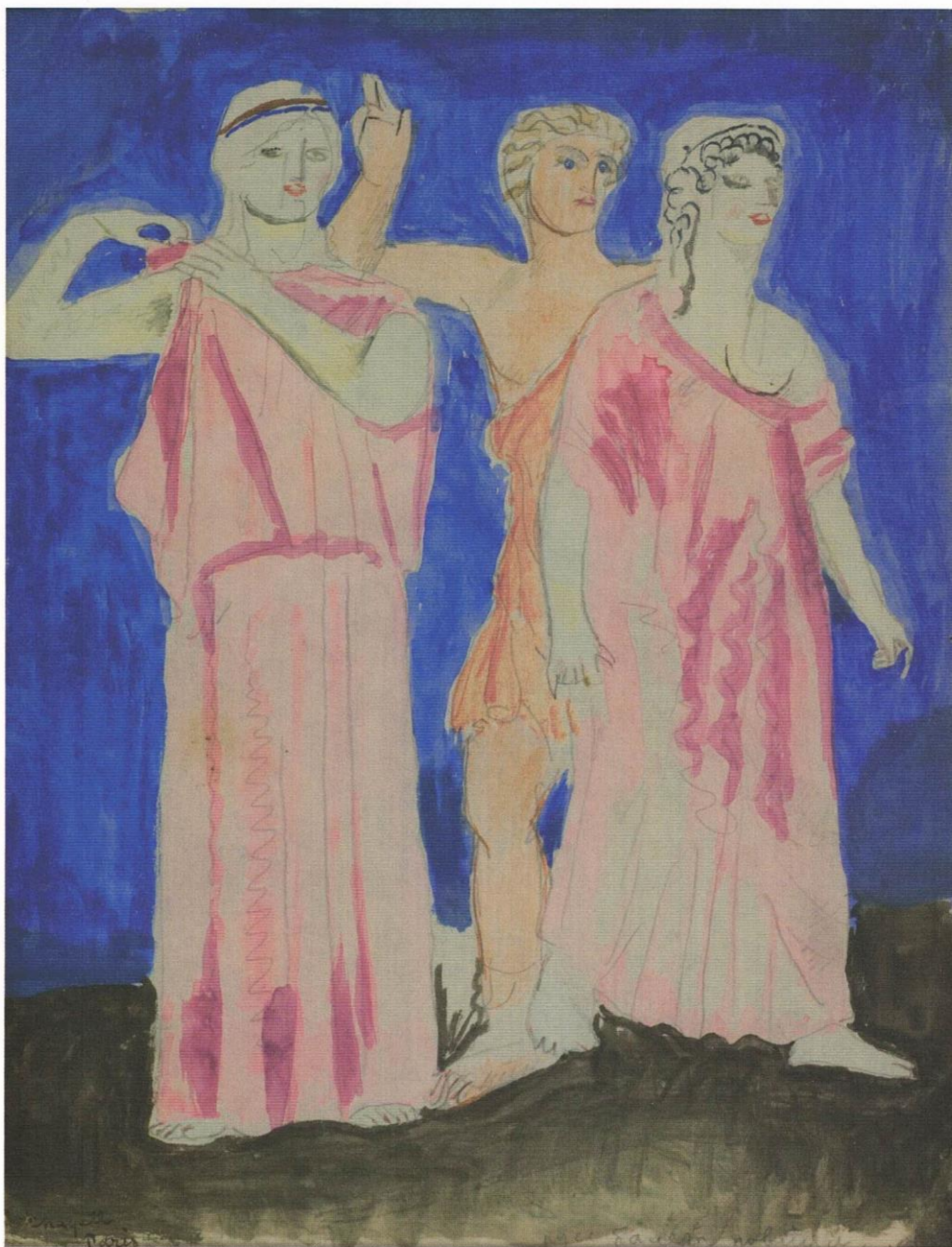
כל אוהביה קראו לה גיטל ולא פעם ידידי המשפחה וקרוביה העדיפו את רוחב ליבה מחד ושנינותה האירונית מאידך, מאשר את השיח המאוד אינטלקטואלי עם בעלה משה.

רבקה זיו, בתם של טובה ומשה בר-דוד, חברת קיבוץ ברעם, מקבוצת המייסדים

מיכאל גרוס, שרפרף, הדפס רשת על לוח
Michael Gross, Footstool, 1972, screen print on wood
70.3x50.4

מארק שאגאל, פיגוריות לבלט, צבעי מים על נייר
Marc Chagall, Figurines for Ballet, aquarelle on paper
27x20